

מדינה יהודית?

בסוף המאמר הוספתי שאלות משוב, שאתרגם בכל ראש חודש לסטטיסטיקה של משאל-עם לא רשמי, אשר תוצאותיו ישלחו כל ראש חודש למרכז מחקר ומידע של הכנסת, על מנת לאפשר גישה אליהם לכל – ובראש וראשונה לחברי הכנסת ושרי הממשלה: דעתך תישמע.

כאשר מגדירים את האזרחות כמאמץ חינוך למען הכלל או הזולת, לפחות לאורך תקופה שנקבעת בחוק, כיצד ניתן להתייחס לישראל כמדינה יהודית?¹ דבר אחד ברור לפי הגדרת האזרחות כפי שהבאתי: להצהיר שישראל היא מדינת היהודים, במיוחד אם מתייחסים ליהדות כאל מצב נתון לא על פי ההלכה הרשמית² ואם לוח השנה התקף בפועל הוא הלוח הנוצרי במקום הלוח הישראלי, אינו מספיק, אינו נכון ואינו מתאים.

הרשו נא לי שתי הערות אישיות כהקדמה להסבר טענתי זו.

מדינת ישראל יכולה לשמוח באלוהי ישראל

אני זוכר בילדותי חופשה בחווה מבודדת³, הפעם היחידה שהשתתפתי בקציר. נתנו לי החרמש הכי מתאים לגובה שלי והציבו אותי בשול השדה. כבר לפני סוף הניר, כל הגב כבר שרף לי... החזרת את החרמש לבעל הבית⁴. בסוף קציר השדה ויבוש הקש, עוד באור יום כשכל התבן הוכנס לאסס, אחד המבוגרים הוציא חלילית מכסאו וכול הנוכחים רקדו תוך רקיעת נעלי העבודה על רצפת העץ, שרו ושתו יין⁵. הכנסת האוכל של בהמות החווה לשנה הבאה היתה הישג גדול וכולם שמחו בהתלהבות.

מתי בפעם האחרונה שרתם במשפחה, מלבד שירי עונג שבת לדתיים בינינו? מתי שרתם במקום העבודה? היום במדינתנו, אם יש סיבה למסיבה, מזמינים מרקיד "מקצועי", מדליקים "קריוקי" או משמיעים דיסק שירים מוקלטים – אבל אף אחד אינו שר! אלא ממשיכים לדבר בקול חזק יותר כדי להתגבר על המוזיקה: הפכנו לקהל צופים של חיינו והפסקנו להיות השחקנים הראשיים. קצת עצוב בעיני. יותר גרוע מכך לטעמי: אם בחדשות שומעים על פיגוע, ישמע תמיד בתחנת "קול המוזיקה" – אבל תמיד! – stabat mater⁶. חג יהודי כגון חנוכה, לו נכתבו עד בלי די

¹ עדיין לא הבנתי איך "מדינה יהודית" מתנגדת נחרצות לכל סממן יהודי מובהק – למשל, התאריך השימושי במדינה היהודית הוא התאריך הנוצרי דווקא (ראה "לוח שנה ישראלי"); גם שמירת "השבת החילונית" נופלת בסוגה זו, ועוד. התופעה נדמית בעיני כבני "הטיפש עשרי" אשר מנסים להידמות לאליל נוער כזה או אחר בלשונם ובתסרוקתם, במקום להתאמץ לבנות לעצמם אישיות מובחנת עצמאית.

² בגלל "סעיף הנכד" בחוק השבות, פסיקות גיור שלא על פי הרבנות הראשית ועוד: ההלכה מניחה שהיהדות היא תוצאה של מאמץ לימוד (קריאה בתורה, ועל הדרך גם כתיבה) ועשייה (הנחת תפילין לראשונה). היהדות אינה מצב הנתון מראש. להיוולד מאמא יהודיה הוא תנאי הכרחי (למעט לגיורים) אבל ממש לא מספק.

³ בהרים של צפון מזרח צרפת (Vosges). הקשר היחיד בין החווה והכפר הקרוב התבצע ברכיבה על אופנוע או על עגלת שור, כי היה רק שביל צר ותלול מאוד. עלינו לחווה על גבי עגלת רתומה לשור. החווה כבר ננטשה, כי אינה רווחית.

⁴ לא רק בשל המאמץ הלא רגיל שהיה כבד לי, גם מפחד הכלי החד מאוד. שם הפנמתי שלא כל אחד מתאים לכל תפקיד בכל עת.

⁵ לא נתנו לי ממנו כי עוד הייתי תלמיד בית ספר.

⁶ שירה נוצרית על האם הבוכיה לכאורה למרגלות בנה הצלוב: לא האם, אלא חייל רומי היה מוצב שם, לשמור שמשפחת המעונה או חבריו לא יורידו אותו לפני מותו – עינוי איטי וארוך.

שירים וקטעי מוזיקה מרשימים על המכבים ונצחונם, מצוין ב"קול המוזיקה"⁷ על ידי המשעת מיסה נוצרית או אפילו requiem⁸. כי כנראה כך אנחנו מדינה יהודית.

מספרים שכשגמרו לבנות בית חדש בכפרי מערב אירופה היה נהוג לתקוע בארובה את דגל המדינה, להזמין את השכנים וניחשתם - נהגו לשיר, לרקוד ולשתות במסיבת חנוכה הבית. מסורת זו נגמרה כאשר בנו בניין רב-קומות ואיכלוסו התחיל עוד לפני שהפיתוח הסביבתי הושלם. בישראל, כן מניפים דגלי האומה ביום העצמאות, וחלקנו גם ב"ריקודגלים" של יום ירושלים⁹. אבל לשיר או להניף דגל בסיום מיזם? בסיום בניית מבנה? לא ראיתי בארץ. היתכן שעדיין איננו גאים במדינתנו ובמגוון הנפלא של מבקשיה? עוד לא שמחים בה?

אני זוכר גם כאשר השתתפתי בצוות פיתוח קטן של מערכת מולטי-מדיה חדשה¹⁰ וגמרנו שלב, מנהלינו הזמינו אותנו למסעדה הקרובה, שרנו כולנו ביחד והשתכרנו על מיץ¹¹. כי התאמצנו מאוד לאורך תקופה והשגנו את יעדנו בזמן, לכן לפני לעבור לשלב הבא, שמחנו בשירה לכבוד סיום אבן-דרך מוצלח. ונכון, הגבעתרון שרים, אפשר לראות את מחזות-הזמר "כנר על הגג" ו"בוסתן ספרדי" – אבל אלה מופעים ורוב הקהל אינו מצטרף לזמרה.

כרגע, אני ממתין (קצת לשווא כנראה) לחגיגות סיום מגיפת הקורונה. סבלנו סגרים, אנשים חלו וחלקנו נפטרו, הפסדנו הכנסות, נשמנו רק דרך מסכה. אך עכשיו שאפילו סין הצהירה שהמגפה נגמרה וכל העולם סגר את מחלקות הבידוד מוירוס הקורונה, ועדיין לא שמעתי על חגיגה, לא שמעתי על תפילת הודיה. לדעתי, זה חשוב¹².

מדינת ישראל כרגע בדיכוי ממוסד

זאת אומרת, מלבד שירה קצרה בימי הולדת של ילדים, שירי כדורגל של "לה פמיליה", שירת התקווה במטוס אל-על נוחת, או שירי הטירונים בפקודת סמל המחלקה במסע אלונקות, כיום אנחנו מתנהגים כעם מדוכא ולא כעם שמח בחלקו, במדינתו, במגוון אזרחיה ובאלוהיו האחד.

אגב כך: שיטות כתב שונות היו נהוגות לפחות אלפיים עד שלושת אלפי שנים לפני המצאת תווי המוזיקה¹³. אז למה הצריכו פתאום להמציא תווי מוזיקה? תשובה אפשרית כנראה עמוק בהיסטוריה היהודית¹⁴. בחורבן בית המקדש השני פסקה גם זימרת הלוויים, שהיתה למופת בעולם כולו, וגם שירי העלייה לרגל פסקו. המחסור הזה לא הורגש מייד – עוד 2 עד 3 דורות

⁷ כן, זו תחנת הרדיו המועדפת עלי, גם כי לא משמיעים בה פרסומות מטרידות, מטמטמות ומיותרות כל כמה דקות: אני מבטיח לא להחליף קופת חולים כל רבע שעה בגלל שכך מפמפמים ברדיו, למשל.

⁸ תפילה נוצרית-קתולית חגיגית לכבוד נפטר.

⁹ רק דתיים שומרי מצוות – ושכניהם! – מניפים דגלים לכבוד שמחת תורה, בסיום עוד אבן דרך שנתית של קריאת תורת משה. אבל אלה אינם דגלי המדינה, כי רובנו לא מקשרים מיידית את נס עצמאותנו עם אלוהי ישראל. וכן, ביום הכרזת המדינה יצאו לרחובות לשיר ולרקוד – היום, כבר לא, וזה חסר.

¹⁰ בכלל מערכת משולבת אמצעים מהראשונות בארץ, אם לא בעולם. איש הצילומים היה מוטי קירשנבאום.

¹¹ דניאל ושמוליק – תודה!

¹² ראה נא בסוף מסמך זה את נוסח המכתב ששלחתי בנושא זה לכל ראשי הערים ולכל ראשי המועצות האזוריות במדינה. רק אחד ענה לי, כדי לדרבן אותי לפנות ישירות לכל ראשי הישובים באזור השליטה שלו...

¹³ כולל האלפבית, שהונהג כאלף וחמש מאות שנים לפני תווי מוזיקה.

¹⁴ לא ידוע לי שום הסבר אחר.

עברו¹⁵ – אבל מהרגע שהיוונים חשו באובדן, הם החלו לחפש דרכים להנציח את המוזיקה¹⁶. שירה בחבורות זמר היתה מאפיין בולט של בני ישראל לדורותיהם עד לחורבן בית שני. עכשיו ששוב ניתנה לנו מדינה, אנחנו חייבים לצאת מהאבל ולחזור לשיר ביחד בכל הזדמנות אפשרית.

עובדה פסיכולוגית מוזרה היא שמי שמבחינתו השיג "הכל" מחפש לקלקל לאחרים במקום לחפש איך לשפר את מצב זולתו¹⁷. אני מניח שהסיבה לכך היא הרצון לשמור על יתרון (מדומה, למעשה). המאמץ והשאיפה להשיגים הם מהמנועים החזקים ביותר לאדם, ובכלל לקידמה. מי שאין לו שאיפות יותר, מי שעולמו אינו כולל שלבים נוספים, הפסקות, אבני דרך או סיכומי ביניים תוך התכוננות למאמץ הנוסף הבא, גם אין לו סיבה למסיבה¹⁸. אתרגם את דברי למעשים: אילו ידענו להתכנס תושבי כמה בניינים קרובים, תושבי שכונה או תושבי יישוב, כל מוצאי שבת, בהנהגת נגן גיטרה, חליל, אקורדיון או אורגן¹⁹ ומבלים יחד שעתיים בזימרה, הרגשת הדיכאון הקטנה תיעלם כבמטה קסם: אין אפשרות לריב או להתרגז כאשר כולם שרים ביחד; אין אפשרות להישאר עצוב תוך כדי זמרה. אגב, זו תגובה גופנית, לא קשורה לעמדה דתית או פוליטית. כמובן, כאשר נבנה סוף-סוף את בית מקדשנו בעיר בירתנו, שירה זו תתרחש בערב שבת כמו גם בזמן הקרוי "עונג" ולא רק במוצ"ש.

מהות מדינה יהודית

על פי האמור בחוקי מדינת ישראל, על כל אזרחיה ועל כל תושביה לשמור מספר סממנים של חיי יהודים בפרהסיה ובציבור – שללא הם, היא מדינה חילונית²⁰ ואין אפשר לקרוא לה מדינה יהודית. אין הרבה סממנים כאלה, למען האמת, רק שמונה: (1) ביטול החמץ בפסח, (2) שמירת הכשרות בכל מקום ציבורי (3) וקדושת השבת וחגי ישראל הם שלושת חוקי היהדות היחידים, שמורגשים לאורך השנה בציבור והמצחיק בעיניי הוא (4) שזמירות, שירה, אכילה טובה ושתייה הן חלק מהם²¹. (5) חוקי ברית המילה, (6) והחיתון לפי דת משה וישראל (להבדיל, כמו גם חוקי הגירוש והקבורה) מורגשים רק פעם אחת בחיים, וגם זאת רק ליהודים²². כלומר, כדי להיות לגמרי ברור: על פי חוק²³ מבחינתי אין שום אפשרות להתיר מכירת חמץ בשום מקום בתוך

¹⁵ שירת הלוויים אבדה כאמור במהלך בתקופה זו, מלבד שני מזמורי תהילים שמנגינתם דומה בקהילה יהודית מתימן ובקהילה נוצרית באי קורסיקה: החוקרת חייק-ונטורה סבורה שרק מנגינות אלה מתוך ההלל נותרו לנו מאז בית שני. דווקא בשל הניתוק של שתי קהילות הללו, זהות המנגינות מצביעה על עברם המשותף.

¹⁶ חפשו את היסטוריית ה-neumes אם תרצו ללמוד: במהלך שארך מאות שנים, הם התפתחו לתווים המוכרים בני ימינו. שימו לב שתרגומים מאוד מוזיקאיות אחרות (הודו למשל) לא פיתחו תווים כתובים ולא הרגישו צורך לכך.

¹⁷ היתכן שזאת בעיה עיקרית של מנהיגים, כמי שהגיע לפסגת הקריירה, כמו גם של פקידים שקיבלו קביעות? ועוד: קראתי מאמרים של יועצים פוליטיים ויועצי תקשורת שמשננים למועמדים לבחירות בכנסת או בשלטון המקומי שהשלב הראשון במסע הבחירות שלהם הוא לא פירוש של מטרות המועמד ותוכניותיו, אלא השמעת הירב: מוגש חנם כחומר למחשבה לפני כל תגובה מצדך.

¹⁸ האם זו הסיבה שלא מעט אנשים נפטרים סמוך ליציאה לפנסיה, כי אין להם עוד למה לשאוף? כתמיכה להבנה זו, סטיסטיקה, מי שמתנדב אחרי היציאה לפנסיה מאריך ימים לעומת מי שלא.

¹⁹ לא חשמלי! כל מכשיר חשמלי מטביע את קולות השרים בעוצמתו.

²⁰ חילוניות היא בעיה מהותית ביותר בעיניי. בני האנוש הם הבריאה היחידה המתיחסת לאלוה כלשהו. לפיכך, האין החילוני מתריס למעשה נגד אנושיותו כאשר הוא "משתחרר" מכל סממן דתי? או בישראל, הוא מתריס רק נגד "כל הוותיקאן הזה"? עליך להחליט בזהירות מהו חילון.

²¹ הדתיים בינינו גם רוקדים בעונג שבת, לפעמים גם בקבלת השבת. פעם היה נהוג לנגן: לדעתי יתכן ושוב כבר ניתנה רשות ובוודאי התעורר הצורך לכך, כי אלו-הינו נתן לנו שוב מדינה ואפשרות לדמוקרטיה, לחירות, לריבונות ולעצמאות – ולדעתי נחוץ וטוב להודות על כך גם במעשים.

²² אני מאחל, שרק חוק החיתון... ולא של הגירושין. וכן, גם המוסלמים נימולים, אלא שלהבנתי אין פעולה זו סימן לברית, אלא היא מצווה (ברית היא חוזה הדדי עם תמורה; מצווה היא חד-סטריית).

²³ בשונה מה"סטטוס קוו" שהיה אמור להיות מצב ביניים זמני – הגם שאין בו שמחה כלל ועיקר.

גבולות מדינת ישראל היהודית והדמוקרטית²⁴, לא חשוב מה צביון המקום, או לאום או דת תושביו. וכמובן, (7) הוראה "אנציקלופדית" – לא רק ליבה – היא ההמצאה של אברהם אבינו, ומיום מתן לוחות הברית בסיני לבני ישראל, חובה זו חלה על כל הורי משפחה, גם כאשר הם משליחים חובה זו על מורה בשכר. היום במדינתנו, ההוראה בבתי הספר חובה לכולם²⁵. אין דרך לקיים תרבות, לאום, דת או מדינה ללא הוראה, כי רק היא מעבירה את זיכרון הנלמד בדורות הקודמים אל הדור הבא. היהדות מוסיפה לחובה להעביר את זיכרון הנלמד בעבר גם את היכולת (8) לשאול שאלות ולחקור את סיבת הדברים²⁶.

ומה עם שמירת השבת?

כך גם לגבי שבתות: כל האזרחים וכל התושבים במדינת ישראל מפסיקים לעבוד בשכר²⁷ ולהתנייע ברכבם בשבתות ובחגים – מה שעושים בביתם הוא עניינם הפרטי, כמובן²⁸ – ויעשו כן רק בתוך ביתם פנימה. אם רוצים לשבות יום נוסף (לא אחר, נוסף²⁹) בשבוע, גם זה עניינם. אך בשבתות ישראל, סיום שבוע ותחילת השבת הם סיבה לשמחה ולרווחה: במדינה יהודית אין בשבת נמל פתוח; אין שידור ציבורי; אין הסעות ציבוריות וכל תחנות הדלק סגורות; אין חנות פתוחה ואין מפעל מייצר או מתקן; אין מסעדה או בית קפה מגישים אוכל; אין בית ספר מלמד; אין משרד משרת ופעיל ואין מציל בחוף. בדיוק כמו שהמדינה מתנהגת היום ביום כיפור – כלומר, ביום זה גם חילונים גמורים מתנהגים כיהודים מאמינים – כך על האזרחים להתנהג בכל חג ובכל שבת כדי להיקרא מדינה יהודית. כי מהות השבת היא שקילת ערכם של דברים, ולא את מחירם³⁰; וכי מהות הדמוקרטיה היא שהחוק חל על כל האזרחים והתושבים גם יחד כל הזמן, הלא כן? דמוקרטיה אין פירושה "אני פועל לפי החלטתי" או "אולי נכון לכם, בטח לא לי"; מהות דמוקרטיה היא חגיגה של הישגי הכלל; ומהות השבת היא התרווחות על הקורסה בחוג המשפחה והחברים – וביחד מסכמים את השבוע שחלף ואוגרים כוח להבא; שבת היא אבן-דרך מזומנת בתוכנית העל של עם ישראל; היא סיום שלב במיזם האלוהי – לכן היא סיבה לזימרה ולריקוד, כי "משהו" הושג בשבוע שחלף.

עבודה בשבת היום – עבירה "מקובלת" על החוק

בינתיים, אין הרבה חולקים על שניתן לשמור שבת בפרטיות הבית, לכאורה. לפעמים, ורק אם מתקבל אישור של כל שוכני השכונה וגם של העירייה, ניתן לשמור שבת גם ברמה השכונתית. אבל

²⁴ כולל לא באותם מקומות, שעדיין סובלים משלטון צבאי (שבהגדרה גם אינו דמוקרטי).
²⁵ ולכן היא חייבת להיות חינוך, לפחות עד לבגרות אצל התושבים, ובכל הרמות – כולל הוויברסיטה ואו כולל - לאזרחים.

²⁶ ואם קיימת חובה להורים – ומהם למורים – ללמד, קיימת חובה עוד יותר גדולה לתלמידים ללמוד!
²⁷ לא כל כך העבודה אסורה כשלעצמה, אלא הרצון להספיק "עוד", להשפיע על העולם, לשנות את המציאות, בין בעצמנו, בין על ידי מקורבינו או הכפופים לנו, ובין על ידי הכלים שלנו. השבת היא אבן דרך מזומנת לעצור לרגע ולנסות לשקול את השפעת מעשינו עלינו, על סביבתנו, על קהילתנו ועל מדינתנו, והיא הצבת גבול להשתוללותנו – ואגב כך לתכנן לתקן במידת האפשר את המחויב תיקון במהלך השבוע שאחריו. "עבודה" היא דרך פעולתנו להתערב במציאות ולשנותה; על כן איני מבין למה חלק גדול ממפלגות ה"ירוקים" מתנגדים בין השאר לשבת: מטבע יעודן, הן חייבות לאמץ אותה.

²⁸ למי שמעוניינים לעבוד בשבת בחינם.

²⁹ ונכון הוא שהנוצרים, אשר מאמינים שהמשיח כבר הופיע... ומת, ועל כן הם מחשיבים את התקופה הנוכחית כ"יום השמיני" שלנו תוך קידוש היום הראשון בשל כך; ואילו המוסלמים, אשר גורסים שאנחנו חיים עדיין בסוג של גן עדן – כי האל שלהם עדיין קובע הכל, אין לאדם בחירה חופשית ואין לו אחריות למעשיו (מכאן מעשים פליליים מובהקים יכולים לקבל הכשר כג'יהד) – מחשיבים את תקופתנו כ"יום שישי" שלנו (ההכנות לא נגמרו, אין המאמינים באיסלם בשלים לשלב הבא), ולכן מקדשים יום זה. תודה לד"ר קידר על תובנה זו.

³⁰ מבחינה זאת, שמירת השבת עוצרת את הבהלה לאינפלציה!

ברמה הלאומית? ברמה הכללית? בפרהסיה? זה לא קורה. מדינת ישראל אמנם הפכה לקיבוץ הגדול ביותר של יהודים, אבל מדינה יהודית היא ממש לא.

כדי לקבל שכר כפול, הרבה מוכנים לעבוד בשבת ולו לפרק זמן בחייהם. גם יותר מדי אנשים נאלצים לעבוד ביום המנוחה החוקי בארץ על מנת לשרת עבריינים נהנתנים וכוחניים, שאינם "מסוגלים" לפעול בשעות מקובלות ובימים מקובלים על כל "עמך". כפי שהנהנתנים ממש "חייבים" להתייצב בסופר שלוש דקות לפני שעת הסגירה, בשעה 23:57, כדי למלא עגלה או שתיים, כי לא מצאו זמן פנוי אחר לקניות, כך הם "נאלצים" בשבת בבוקר להשלים את הריהוט בסלון ואחרי הצהריים למלא דלק, להוציא את הרכב לטיול ולנסוע להופיע בין הקהל של אירוע פנאי כזה או אחר – עדיף אם הוא בשידור חי ומתפאר בתואר "תרבות" או "ספורט". וגם שר העבודה, הממונה על שמירת השבת במקום שר הדתות³¹ או הרב הראשי, מעדיף לאשר ביצוע עבודות ציבוריות דווקא בשבת, כאשר העומס על הכבישים מעט פחות מיום רגיל, כי רוב המשאיות מושבתות ורק כמה דתיים שומרים על חוקי אמונתם. וכמובן, הנמלים פועלים כרגיל כדי שהתיירים לא ירגישו שהם מבקרים במדינה יהודית; השידורים של התקשורת ההמונית משדרים פרסומות חוזרות ונשנות עד בלי די כדי שלא יהיה משעמם; ועוד ועוד חריגים לחוק, חלקם אפילו מעוגנים בתקנות, ותמיד תוך הפגנת בוז מוחלט ללשון חוק "שעות המנוחה" ולרוחו – והוא היה החוק הראשון שנחקק בכנסת ישראל!

להבנתי, כאשר מבטלים את יום השבת כיום מנוחה רשמי לכולם³², אין שום סיבה ליום מנוחה אחר ואין בכלל סיבה להגדיר שבוע בלוח השנה. למה צריך יום מנוחה לחילוני? בעבור יום רודף יום, וכל הימים דומים בקדושתם³³, במאפייניהם, באורכם, בתחילתם ובסיומם³⁴. ואילו ביהדות כל יום שונה מקודמו בתחילתו, בסיומו³⁵, בקדושתו, אפילו בתפילותיו³⁶ – בדיוק כפי שכל אדם שונה מזולתו, בדיוק כפי ששנה חדשה מתחילה באביב כאשר השנה הקודמת נגמרת ומתחילה פריחה מחודשת, בדיוק כפי שאין שני עצים זהים, בדיוק כפי שכל גל בים שונה מהקודם ומהבא, וכדומה.

מה פתאום יש שבע ימים בשבוע?

המאפיין הבולט – והמושתק – ביותר בכל הגדרות הזמן, הוא כאמור כי הן חלוקות דתיות בלבד שאין להן שום אחיזה בטבע, אין להן אחיזה בממשל תקין או במסחר הוגן; אבל יכול מאוד להיות שיש להן השפעה על פריון העבודה ובוודאי על רוח העם. "ששת ימים תעבוד", מצא את כל היכולות והכוחות שנתברכת בהן, "ביום שבת" – אל תשפיע ואל תשנה דבר. מעניין לשים לב

³¹ למען הדיוק, תפקיד שר העבודה הוא דווקא לאשר הפרות חוק ובכלל לא לשמרו.

³² מאמיני כל שאר הדתות בעולם היו, ועודם, רשאים לעבוד ביום המנוחה של דתם (לפעמים הם ממש מוזמנים על ידי אנשי הדת לעמול קשה – למשל לרגל בניית כנסייה בימי הביניים של אירופה).

³³ קיים מושג של קדושה אצל חילוני?

³⁴ כל יום של חילוני מתחיל ונגמר שרירותית בחצות הליל בניתוק מוחלט מהטבע.

³⁵ ביהדות, היום מתחיל כאשר מורגש שהיום הקודם נגמר על פי הטבע, בשעת הדמדומים, ולא לפי השעון הדיגיטלי השרירותי.

³⁶ אפילו התפילה שונה, כי אומרים מזמורים שונים בכל יום בשבוע, למשל, ובימים מסוימים קוראים בתורה או אומרים "תחנון", אך לא בימים אחרים.

שבכל המדינות³⁷, עיתוני סוף שבוע מופיעים לרוב ערב יום המנוחה הנהוג באותה מדינה – אפילו החילונית המוצהרת! רק שבועונים רכילותיים בודדים מופיעים דווקא בבוקר יום המנוחה.

למען האמת, אם כל יום רק "יצאת ידי חובה" בהפגנת נוכחות במקום עבודתך, סביר שתצטרך לפרוק את עודף מרצך דווקא בשבת, היום השונה משאר הימים לגבי דתיים יהודים. אדגים את כוונתי על ידי רכיבה על אופניים: כאשר מדוושים ומזיעים, כאילו נס קורה לרוכב וכל שרירי הגוף משתתפים במאמץ³⁸; אבל אם משתמשים באופניים חשמליים, מגדלים כרס מפואר, כל כולו תוצר של קידמה פרוגרסיבית. כאשר אין מטרה לשבוע, החיים נראים כמו הריון מיגע אין סופי שלא נגמר בלידה וברגיעה שאחריה: שאלו אם משפחה אם היתה רוצה לסבול את מאמץ ההריון בלי השחרור של הפסקתו המוצלחת – הלידה³⁹?

בישראל, חלוקת הזמן לחודשים טבעית בגלל הירח כמו גם בגלל תופעות נשיות מחזוריות ידיעות. עמים אחרים הגדירו חודשים בעלי אורך שרירותי, ללא קשר כלל לטבע. בישראל הוגדר שבוע, על סמך מעשה בראשית. והנה, עכשיו שכל העולם מתנהג בנושא זה על פי תורתנו וקיבל על עצמו את השבוע ואת עיקרון השבת, גם אם בהסתה כלשהי של יום אחד לפני או אחרי, נמצאים במדינתנו "היהודית" אנשים לעומתיים ביריונים שמשתדלים להיפך ומנסים בכל כוחם לבטל את השבת; אלא שביטול השבת, אם פועלים לפי ההיגיון הצרוף, מבטל גם את "השבוע" ומבטל אוטומטית את המנוחה השבועית, תוך הפיכת כולנו לעבדים. נראה לי שעמדת הלעומתיים אינה עקבית או הגיונית. בעיני, טענתם נשמעת תמימה כטענת קורח ועדתו⁴⁰: רצון לשלוט על פי גחמותיהם ולא יותר.

מאפיין חשוב אצל היהדות היא הקדושה, בין מקומית, בין זמנית: כפי שיהודי יתנהג שונה במקומות בעלי קדושה שונה, כך החלוקה ליחידות זמן מלווה בדגש שונה על יום השביעי, על החגים ועל המועדים ועל השנה השביעית. כלומר, מחזור בצורה זו או אחרת קיים כבכל חלוקות הזמן של כל העמים, אלא שאצל היהודים אין מדובר במחזור אין סופי של זמנים זהים⁴¹, העלול להביא לידי יאוש. אצלנו קיים שוני, קיים מפלט מהשגרה, קיימת אפשרות לשיפור עקב בחינה⁴², קיימת תקווה, קיימת קדושה.

אזכיר שוב שכידוע בכל האומות ובכל הזמנים עד למעמד הר סיני, לעולם לא היה יום שבתון מחזורי. המוסלמים אינם מחויבים לשבות בימי שישי וגם הנוצרים עבדו בימי ראשון עד למהפכות הסוציאליות של תחילת המאה העשרים לאמונתם, זו שבאה לעולם בעקבות חד הגוניות של העידן התעשייתי. אדגיש: באין לחילוני דת ומיתוסים, מספיקה לו מנוחה לפי צורך גופו בלילה⁴³. נראה שהחילוניות גם היא דת וגם היא לעומתית ליהדות בדומה לנצרות ולאיסלאם, וגם לה אין ימי מנוחה (לאנשים שקופים פחותי ערך בעיקר) – על פי הגדרתה שלה.

³⁷ גם באלה בהן מצהירים על הפרדה בין הדת הרווחת אצל רוב אזרחיה לבין המדינה וחוקיה.

³⁸ אולי למעט שרירי הגבות...

³⁹ לא לחינם באנגלית לידה נקראת deliverance (מילולית: שחרור)! וכן, המליה המקבילה היא birth.

⁴⁰ או טענת הרב נוח בא-לי-עכשיו?

⁴¹ כל שבוע קוראים פרשה שונה בתורה, כך שאין שבת אחת דומה למשנתה.

⁴² "לימוד" או "חשבון נפש".

⁴³ האם זו בדיוק הנקודה של סעיף 10 בחוק היסוד "הלאום" המדובר? אך מתעורר בי החשש שנראה יותר, כי אזכור היהדות בסעיף זה דומה לצבע השיער: תכונה מולדת, שאינה קשורה לבחירה האישית. ואני גורס, שהיהדות היא שני דברים ביחד: מולדת מחד, בחירה פעילה מאידך – גם יחד!

אז הלעומתיים רוצים לעבוד בשבת? נפלא! זו תפיסה הגונה, שמתנגדת כראוי לכל סממן דתי יהודי. בהגיון רצוף לפי תפיסה זו, הקניונים ומרכזי השרות החילוניים יהיו פתוחים ביום זה ככל יום אחר כפי שנעשה לרוב כבר היום; העיתונים היומיים החילוניים יפרסמו ויפצו מהדורה רגילה כל יום של השנה, כולל ביום השבת של הדתיים ואין מהדורה מיוחדת בימי שישי; בתי הספר יהיו פתוחים והתלמידים ילמדו גם ביום זה: הרי יש אפילו מורים חילונים, לא רק הורים, ואין לקפח את עמדתם הלעומתית⁴⁴; גם הפקידים החילוניים ישבו במשרדיהם ויקבלו קהל בשבת; העובדים במפעלים החילוניים יעבדו כרגיל והכבישים יהיו עמוסי משאיות ככל יום תוך הנצחת הזיהום באוויר: אם אין יום מנוחה, אז אין. כמו כן, מאחר שאין הבדל בין הימים אצל החילונים, זה מצוין למשלמי משכורות, כי אז אין שום חובה לשלם שכר כפול בימי שבת: "היום השביעי"⁴⁵ הוא יום עבודה רגיל ככל הימים האחרים ו"יום שישי" אינו חצי יום במקרה הטוב, אלא כל אלה ימי תפוקה מלאה ללא תוספת שכר - עולם רווחי למעבידים, וצריכים לקוות כולנו שזה יהיה מנוע מעולה לכלכלה תוססת ורווחית למעסיקים. ביטול השבת? עד הסוף! "שבת" נגמרת, השבוע מבוטלת, יחי חודש העבודה הרציפה לחילוני!

ממילא בארץ נהוג לשלם שכר עבודה ושכר דירה מדי חודש⁴⁶, ולא מדי שבוע כמו באנגליה⁴⁷; כך שהחיים פשוטים יותר אצלנו: שוב, אין צורך כלל בהגדרת "שבוע" לחילוני או לבני דתות אחרות מהיהדות.

האמת היא שבילוי בטבע או על חוף ים יכול בהחלט להיות חלק מעבודתך! לא בחינם הנהלות חברות ההיי-טק אינן מבקשות מעובדיהן להתיצב למקום העבודה מעלות השחר עד צאת הנשמה. כשישמשתי בחברות מיחשוב, כאשר הוטל עלי מיזם חדש נהגתי לצאת לחוף הקרוב למשך כמה שעות - לפעמים יום או יומיים - ולא לחשוב על העבודה. באופן קסום בחזרה לשולחני ולעמדת עבודתי, תוכנית העבודה היתה מסודרת לי בראש לפרטי פרטים וידעתי מה עלי לעשות ואיך. כאשר ניתן לי להתנהג כך, תמיד גמרתי את המיזם לפני הזמן המוקצב וללא צורך במקצה שיפורים; אך כאשר הממונים עלי דרשו נוכחות קבועה ורציפה, הפלא ופלא - על אף כל השתדלוני לעולם לא הצלחתי לגמור בזמן ונדרשו תיקונים. גם לגבי מי שעיקר עבודתו אינו דורש מחשבה יתרה - קופאיות, למשל - נראה שהנהלה חילונית נכונה תרוויח אם תעניק להן חצי יום חופשי מדי תקופה לבילויים - כל זמן קצוב מלבד יום השבת הבלתי נסבלת לחילוני אמיתי.

עבודה ביום השביעי? בהגיון החילוני, בוודאי כאמור. בישראל? זה נראה לי כסוג של בריונות כלפי חלשים בלבד⁴⁸, כסוג של ניגוח חינוס נגד הרבנים; לא פחות, לא הרבה יותר. לא מתאים לך לעבוד

⁴⁴ וודאי שאין לשאול לדעת התלמידים.

⁴⁵ או השמיני, התשיעי, וכיוצא באלה.

⁴⁶ גם למי שאמור לקבל שכר יומי: הנוחות של חשבי השכר ורואי החשבון קודמת לרווחת שאר העובדים.

⁴⁷ מדינה עם תפיסה דתית עמוקה.

⁴⁸ הוגה דעות (גרמני שחי ערב מלחמת העולם הראשונה - לא אציין שמו) מסוים כתב למשל ש"מהותה של חלוקת העבודה [...] טמונה בזאת שאלה עובדים למען אלה; חלוקה זו היא היחידה המאפשרת לאלה שעובדים למענם להפנות את רוחם לנושאים נעלים יותר, להגות בדברים עילאיים ולשאוף לקיום הראוי לאדם". ב"ראוי לאדם", כוונתו היתה להכנות למלחמה, שלדבריו היא העיסוק הראוי היחיד לאזרחים. וקראתי גם את הספר הנורא בעיני "אבא עשיר, אבא עני". אלה תפיסות עולם בלתי אפשריות בעידן צרכני: כאשר רוב האנשים יאמצו גישות אלה, לא יוותר מי שיעבוד... ולא יהיה מה לצרוך. ראו בנושא זה את מגוון הניסויים על מושג "הנוסע החינם" (free rider) בתורה המשחקים.

בשבת ובא לך רק לכיף על חוף הים? רק תזכור: הנהג המסיע אותך בשבת עובד. אתה משאיר את רכבך ליד הבית ונוסע חינוס ליום ים עם החברה; הוא מריח עשן דיזל ואינו רואה לא חברים ולא משפחה. בטוחים שהוא באמת מייחל לכך? כי יש לזכור: בעבור עברייני-נהנתן-בשבת אחד במרכז קניות למשל, חייבים לעבוד מסדר סחורה על המדפים, קופאית וקופאית ראשית, ממונה על הניקיון, שומר, וגם נהג שיסיע את כל אלה לעבודתם, כי ברור שידם של עובדי השבת אינה משגת רכב משלהם; ואם הסעה מאורגנת, אזי גם מתדלק – עברייני נהנתן אנוכי אחד, שעל פי עיקרון השוויון החברתי בטל בשבת, גורר אחריו לפחות שישה שנאלצים לעבור על חוק "שעות המנוחה" של כנסת ישראל ולוותר על זכותם למנוחה ולהוואי משפחתי, וגם משפחותיהם נאלצות לוותר.

הדרישה להתיר עבודה בשבת⁴⁹ למרות "חוק שעות המנוחה" קצת מזכירה לי את "כל נדרי": נדרנא לא נידר, שבוענא לא שבועי, דברינו אינם דיבורים, מילותינו נאמרות ללא כוונת מכוון, חוקים לא ממש תקפים עלינו כי כולנו שווים בפני החוק, הבטחות כתובות על הקרח ביום קיץ לוהט, שכר עבודה נשלח לבנק רק אחרי 10 ימים "... כי המחשב", ונשלם חשבונית חוקית ותקינה – אם בכלל – רק בעוד 120 יום... אלא שיום כיפור מתקיים רק יום אחד בשנה, בו אנחנו אמורים להצטער ולבקש מחילה על כך שדיבורים לחוד ומעשים לחוד. טוב, גם זה אצל חלק מהדתיים בלבד: מה לבן דת החילונית וליום כיפור? לעבודה כרגיל, ובשכר רגיל! כי יום כיפור הוא לא אחר מאשר "שבת שבתון" וחילוני אמיתי אינו מרגיש בו ואינו מתרגש ממנו.

ובכן, עדיף להירגע. שוב, "שבוע" הוא באמת מושג דתי יהודי בלבד, שנדרשו אלפי שנים לשאר אומות העולם לאמצו. הניסיון של קביעת שבוע "רציונאלי" בן 10 ימים, כי אנחנו נוהגים בשיטה העשרונית, נכשל כישלון חרוץ בעידן התבונה באירופה של סוף המאה ה-18 של הנוצרים, ובמיוחד זכור ניסיון המהפכה הצרפתית⁵⁰.

מדינה יהודית בפועל

אחרי כל הלהג והלעג הזה שלי, כדי שמדינת ישראל תהיה ברצינות מדינה יהודית⁵¹, אני מבקש לשנות מעט את חוק שעות עבודה ומנוחה כך:

פרק 4 סעיף 17

במקום "לא פחות מ-1 1/2 משכרו הרגיל..." יכתב "לכל היותר חצי משכרו הרגיל לכל עובד שאינו מוחרג בפרק 3 סעיף 9 ו' (ב)".

פרק 7

להוסיף סעיף הקובע כי "כל הנהנה מאילוץ אחרים לעבוד (בעל עסק, מנהל, קונה, קהל באירועי ספורט, תרבות ופנאי וכו') – יאבד את אזרחותו הישראלית ומעמדו יהפוך לתושב⁵²". ושוב יש להחריג בסעיף זה כל מי שפועל על פי פרק 3 סעיף 9 ו' (ב).

⁴⁹ בעיקר עבודה של אחרים, כדי ש"אנחנו" נהנה מהשבת שלנו כמובן: "אנחנו" האדונים והמשרתים אותנו חייבים לשרתנו כל ימי חייהם העלובים: "למה, מי הם?"

⁵⁰ הניסיון הסובייטי אפילו לא הוחל בפועל.

⁵¹ כי אין קשר כלל בין דמוקרטיה לבין ימי מנוחה.

⁵² הגדרות שלי למושגים אלה מובעים במאמר "הבהרת מושג האזרחות".

למה שינויים אלה בנוסח החוק בנושא גובה השכר המשולם בעבור עבודה בשבת? כי בינתיים בישראל נהוג להוסיף לסבל של הזולת ואין להקל ולעזור; כי ב"מדינת החוק" שלנו, רק "חוק" אחד מיושם בחדווה על ידי הכל, והוא סעיף 31 המדומה ב"הצהרה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם", לפיו

"ללא עוררין קיימת לכל אחד זכות להציק ולהזיק לזולתו (ואם

בעל משרה ציבורית הוא, חובה עליו לעקב, למנוע, להציק ולהזיק)".

אולם בלי הלעג, עלינו לזכור שגם השבוע (בגלל השבת), גם השמיטה וגם היובל באים להזכיר לנו היהודים (ורק לנו!) את מתן החופש הנובע מיציאת מצריים ומהבחירה החופשית לעצור במקום להשתעבד. אין זה קשור לדת, כן זה קשור ללאום, לזיכרון היסטורי והפעם גם לדמוקרטיה⁵³.

החריגים היחידים המפורסמים בסעיף 9 של פרק 3 בחוק שעות עבודה ומנוחה, שניתן לסבול, הם שלושה בלבד והם רק כל מי שקשור באופן מידי-לוחץ לביטחון התושבים או לבריאותם, וגם להספקת מים וחשמל (שהפך מוצר חיוני ותומך חיים לא פחות ממים). זה אינו כולל רדיו או טלוויזיה, זה אינו כולל נמלי תעופה או ים, זה אינו כולל תחנות דלק, שרותי גרירה וכדומה. זה גם אינו כולל קצין, מנהל או פקיד, אשר מסיע את בני משפחתו לטיול או לביקור משפחתי ברכב השרד שברשותו. ואולם צריך להוסיף עוד חריג, שאינו קשור לפיקוח נפש: קיימים מפעלים בהם תנור ענק דורש תהליך כיבוי בן כמה ימים וגם תהליך הדלקה בן כמה ימים⁵⁴. תנורים אלה אינם ניתנים לכיבוי כל שבוע; אלא שהם מופעלים על ידי מחשב, ללא צורך אמיתי או ממשי במפעל. אנושי במקום, ולדעתי תחזוקתם על ידי מחשב מחויבת בשבת, בתנאי שהיצור אינו מתבצע דרכם. אין לכבות תנורים אלה אלא לצרכי תחזוקתם ותיקונם מדי כמה חודשים, מספיק וחובה להפסיק את תפוקת התוצרים שלהם בשבתות ובחגים.

קשה לוותר על שכר כפול? התיקון המוצע מרחיק לכת? מה הפירוש האמיתי של "מדינה יהודית" אם לא שמירת שבת וכשרות בפרהסיה, כפי שאכן החוקים של מדינתנו קובעים מפורשות... וכמה נהנתנים דווקאיים, לעומתיים, ביריוניים ואנוכיים, משתדלים חזק להפר אותם ולא לפא אחרים להפר אותם, כי אין להם (לאחרים החלשים) את היכולת, התמריץ או העוז לסרב. וכל זה רק כדי שהלעומתיים יוכלו "להוכיח" כי הם "ניצחו" את אלוהי ישראל.

טעם נוסף וחשוב לדרישה להפגין יהדות כציבור, הקשור לביטחון: בחו"ל, יהודי ללא כיפה מפחיד את הגוי עשרת מונים מיהודי מוחצן, כי הוא בוודאי חתרן ושייך לקונספירציה העולמית של זקני ציון – אחרת למה לו להסתתר? באותה מידה, כאשר מדינת ישראל – כמדינה! – אינה מכבדת את סממני יהדותה, היא מפחידה: מה מסתתר מאחורי ההונאה הזאת של אמירה שונה מהמעשים?

תיקון

חלק גדול מהחילונים שוללים את היהדות ואת היהודים.

חלק גדול מהחרדים שוללים את הציונות ואת מדינת ישראל ומשתדלים לא לקחת בה חלק.

⁵³ כן, במידה ודמוקרטיה מאופיינת על ידי זכות בחירה – וזו קיימת לא רק לפרט (זכויות לאדם), אלא גם לכלל (זכויות לאזרח, אלה שמדינת ישראל הרשמית לא מכירה ולא מכבדת בינתיים).

⁵⁴ תעשיות המלט, הפלדה והזכוכית, למשל.

שתי קבוצות אלה מתכחשים למציאות. אין זה תיקון, זה אסון כאשר מתברר שמספרית, רוב הישראלים אינם מקבלים את שאר עמם, כאשר גם אלה, גם אלה, טוענים ששאר עמם אינם יהודים "באמת".

פולחן העליה לקברי צדיקים

אין איש היודע היכן קבור משה רבנו, בפרוש כדי למנוע פולחנו⁵⁵.

בראש השנה, יש מי שעולים לקבר רבי נחמן באומן אצל מדינת גוים; וכל השנה נוסעים לקברי צדיקים בגליל.

אני פוחד ומתביש לחשוב: מי לא נקבר נכון? ממתי יהודים מבקשים לעלות לקברים של יהודים אחרים (שאמנם נחשבו צדיקים בחייהם), שאינם בני משפחתם? מה היתה עמדת הרמב"ם בנושא?

הקרבת קרבנות במקדש המחודש

ה-לוהי ישראל מקיים את הבטחתו: בני ישראל באמת הרבו מאבותיהם! על כן, רוב עמו ישראל כבר אינם חקלאים. אם בזמן בתי שמקדש היו יותר בהמות כשרות מבני אדם, היום המציאות הכופה: בני ישראל היהודים רבים מהבהמות הכשרות.

על כן, יתכן ונצטרך למצוא פתרון הולם לקרבנות היחיד: לא ברור שניתן יהיה לקיימם כהלכתם בתורה. לעומתם, בוודאי שקרבנות הציבור ימשכו ויתקיימו.

עלינו להקדיש מחשבה רבה וזהירה לנושא זה – ולבקש פתרון נכון מא-לוהינו.

סוכה כשרה בקומה 19 בבנין

גם נושא זה דורש פתרון הלכתי הולם: הרי אין מקום בחניה, במרפסות ועל הגג לסוכה לכל משפחה.

שוב, עלינו להקדיש מחשבה רבה וזהירה לפתרון הלכתי נכון בנושא זה. ברור שאין מקום לפתור "חילונים" מקיום מצוות הקמת סוכה, בה יוכלו לשהות, לאכול ולישון...

מתי נשדרג את היהדות מרמת הפרט הדוחק את הכלל, לרמת הכלל המגן על הפרט? מתי נתחיל להאמין שמה שאנחנו כותבים בחוקינו על פי תורתנו הוא באמת... שלנו? מתי נתחיל ליישם את החוקים, עליהם "נלחמו" בעוז בכנסת? מתי נבין ונסכים, שהריבונות אינה על שטח, על שפה ועל מטבע בלבד, אלא גם על ממד הזמן, על תרבות ועל הגדרת התנהגות מוסרית? מתי יהיה אכפת להנהגות המדינה, הממשלתית והדתית גם יחד, מהלעומתיים והמפגינים להכעיס, כדי לסרב לגחמותיהם המתחזות לחילוניות?

⁵⁵ פולחן מתים קיים בכל הדתות בעולם, חוץ מביהדות, על פי ההלכה.

מתי נסכים שהדמוקרטיה היא זכות בחירה קבועה ומתמדת, בכל רגע ורגע, גם לכלל ולא רק ליחיד?
 איך נפתור את הבעיות ההלכתיות הנגרמות לנו מקיום הבטחת א-לוהינו, כי הפכנו מרובים מאבותינו?

משוב או שאלות למשאל-עם לא רשמי בנושא יהדות מדינתנו

אם דברי נראים לך, וגם אם לאו, כאזרח (או אזרחית) וריבון במדינתך שברצונך להשפיע, טוב לענות לשאלון משאל-העם הלא רשמי להלן. נא להעתיק את השאלות לקובץ word קטן, למחוק את התשובות המיותרות ובכך לסמן את תשובתך האישית ולשלוח לכתובת הדוא"ל kirtsonenu@walla.co.il לשם חישוב סטטיסטי בראש חודש, אשר ישלח למרכז מחקר ומידע של כנסת ישראל במטרה לאפשר גישה אליו לכלל.

השאלות מבקשות להתייחס למדינת ישראל של חלומותיך ותקוותיך, ממש **לא** של אילוצים או של מציאות! רצוי לענות לפי רצונך לתיקון העתיד, ללא התחשבות בעמדה מפלגתית או דתית, או בהשפעת כלי תקשורת או כל מי שמנסים להשפיע עליך.

שאלון משאל-עם 17

17-1	האם נכון לומר "מדינה יהודית" במקום "מדינת היהודים" ?	כן	לא	דלג
17-2	במדינה היהודית, האם נכון להימנע מבקשת מתן שרותים על ידי אחרים לטובתי (למעט שרותי חירום) ?	כן	לא	דלג
17-3	במדינה היהודית, האם נכון לאפשר מסחר וכל סוג של תשלום בשבתות ישראל, כולל תשלום לבילויים ולספורט ?	כן	לא	דלג
17-4	במדינה היהודית, האם נכון לכולם לשמור על שבתות ישראל, על פי חוק שעות העבודה – כולל הימנעות מנסיעה ברכב הפרטי ?	כן	לא	דלג
17-5	במדינה היהודית, האם נכון להימנע משידורים ציבוריים ברדיו ובטלוויזיה בשבתות ובחגים ?	כן	לא	דלג
17-6	במדינה היהודית, האם נכון להוסיף שכר למחוללי שבתות וחגים ?	כן	לא	דלג
17-7	האם מדינה יהודית צריכה לתת דריכת רגל ללא יהודים במקומות הקדושים לישראל ?	כן	לא	דלג
17-8	האם מדינה יהודית חייבת להפעיל תחבורה ציבורית בשבתותיה, כולל הפעלת נמלי אוויר וים – אפילו הפעלה על ידי לא יהודים ?	כן	לא	דלג
17-9	במדינה היהודית, האם נכון לאפשר מכירת אוכל לא כשר בפרהסיה – כולל על ידי לא יהודים ?	כן	לא	דלג
17-10	במדינה היהודית, האם נכון לאפשר חמץ בפרהסיה במהלך חג הפסח – כולל על ידי לא יהודים ?	כן	לא	דלג
17-11	האם נכון לתרגם את כל תפילותינו לעברית בלבד ?	כן	לא	דלג
17-12	האם נכון בתפילותינו להודות יום-יום בשם ובמלכות על גאולתנו ועל אפשרות קיבוץ גלויותינו ("חצי נסי") ?	כן	לא	דלג
17-13	במדינה יהודית, האם נכון לאמץ לוח שנה "ישראלי" במקום לוח שנה נוצרי-גרגוריאני (מסוים במילה "לועזי") ?	כן	לא	דלג

יום שני,
לישראלים : 3335-12-20
לגולי בבל : כ' באדר א' התשפ"ב
לנוצרים : 22-02-2022

לכבוד
ראש [...]

הנדון : חגיגת סיום המגפה

שלום.

לכשיכריזו רשמית על סיום המגפה הנוכחית, אני מציע לקיים ארוע חגיגי של הרקדה המונית, כדי להודות על כך.

רובנו הבנו את הקושי בהסתמכות על גורם אחד (הממשלה) במהלך המגפה שפוקדת אותנו וראינו עד כמה יש לשלטון המקומי יתרונות ברורים בארגון ובשיתוף קהלים. אנחנו עדים בארץ בימינו למצב רוח של ריב, של לעומתיות, של קלקול אחד לשני, של דכדוך קל באווירה הציבורית. אני בא כאן לבקש את עזרתך לרומם את רוחנו מיד עם סיום (הקרוב?) של המגפה. הפרשה אחרי "כי תשא" היא "ויקהל" כידוע: ובכן, התקהלות למען משהו חיובי היא הפתרון שמשה רבנו מצא לנכון כדי להנחיל רוח דמוקרטיה ורוח התלהבות גם יחד: בפרשה זו, הוא מנחיל לבני ישראל את השבת (בפעם השניה) ומטרה ציבורית משותפת: הקמת המשכן. לא בבניין הצעתי, כי אם בחברה שמחה, כמובן אחרי אמירת קדיש כללית או תפילה אחרת מתאימה, לזכר כל מי שנפטרו לא בזמנם.

ובזה עזרתך, עכשיו שהמגפה נעלמת לאיטה ונותנת לנו זמן להתארגן: אני מאמין שתפקיד המועצה או העיריה אינו מטצמצם במתן שרותים יומיומיים חיוניים לתושביה בלבד.

למה ראשי הערים לא יבקשו מראשי המתנ"סים, מראשי הקונסרבטוריונים, ממארגני החגיגות בעירייה, לארגן התקהלויות של ריקודים? התקהלויות אלה לא יתקיימו באולם סגור עם מקולים, אלא בכיכרות - בלי מערכות שמע: בוודאי יש בעיר אקודאוניסטים, חלילנים ופסנתרנים, אשר ישמחו לתרום שעת נגינה בכיכר כלשהו, ברחבה או בחניה לפני מתנ"ס, העירייה או בית כנסת גדול, באיצטדיון, באמפי... אומנים אלה לא יקבלו שכר, אבל ירוויחו חשיפה רחבה ופרסום, שעשויים להביא להם תלמידים – והם יחשבו מסמרי הערב.

מי יבוא לארועים אלה? פרסום קטן במקומון יביא נערים ונערות לרוב, וכנראה גם איזה גזלן או שניים (והם ישלמו אגרה על הצבת הדוכן שלהם). הניחוש שלי הוא שגם הורי הנוער יצטרפו ואחריהם כל הזקנים הבודדים, שהיום נאלצים לצפות בתוכנית משמימה בטלוויזיה במקום לשמוח בחברה תוססת. גם תושבי המושבים והקיבוצים סביב העיר עשויים להצטרף בהמשך. כמובן, אם נבחר העיר או המועצה יפזזו אף הם בקהל, מקומם בקלפי מובטח יותר מאשר בבניית מבנה מפואר כלשהו ביוזמתם. מספרים שכך רקדו בימי העצמאות, אי-מתי לפני שנולדתי.

לתפיסתי, התקהלויות אלה צריכות להתקיים בהמשך גם כל ערב ראש חודש, או במוצאי חג או מוצאי שבת. פורים מתקרב, עם מופעים ראוותנים של "עד לא ידע" מלווים ברמקולים – לא בזה מדובר. לא במופע, לא בקהל הצופה באומנים ומצלם בנייד, אלא בהשתתפות פעילה של תושבי עירך, ללא השקעה כמעט (פרסום מודעה והצבת פסנתר בחוץ הן כן הוצאות).

אני כותב מכתב זה, כי דמוקרטיה היא מאמצים קבוצתיים, מעשים למען הקהילה. כאשר נערים רוקדים ביחד ריקודים "עממיים", הם שמחים וצוחקים (אני זוכר), נפתחים אחד אל השני – וגם אל המבוגרים שרוקדים איתם. דמוקרטיה אינה (רק) בחירות, היא בראש ובראשונה דיבור חופשי ומכבד אחד עם השני⁵⁶: ההתלהבות של התקהלות, שירה משותפת וריקודים מאפשרת זאת והיא התרופה הפשוטה למצב הרוח המסוכן הנוכחי.

איחולי לבריאות איתנה

והצלחה במאמציך,

אברהם [...]

⁵⁶ אמצעי התקשורת – עיתונים, רדיו וטלוויזיה – רחוקים מלאפשר פתחון פה לכולם, אפילו הרשתות החברתיות הן מעגלים פחות או יותר סגורים.